

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента

Левицької Ірини Миколаївни

на кваліфікаційну наукову працю

Чи Синьюй

***«Формування художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів
музичного мистецтва в процесі гри на духових інструментах»,***

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Сьогодні, коли мистецька освіта орієнтується на цілісну професійну підготовку, особливої значущості набуває формування художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва як основи їх творчої та педагогічної самореалізації. Художньо-аналітичні вміння, сформовані в процесі гри на духових інструментах, виступають ключовою передумовою глибокого інтерпретаційного осмислення музичного твору, розкриття його стильової специфіки, структурної цілісності та художньо-емоційного змісту. Саме здатність до музичного аналізу як інтелектуально-творчого процесу забезпечує перехід від репродуктивного до осмислено-виразного виконання, що, у свою чергу, зумовлює якість майбутньої педагогічної діяльності. З огляду на сучасні тенденції гуманітаризації мистецької освіти, впровадження компетентнісного підходу та зростання вимог до професійної мобільності вчителя-музиканта, обрана тема дослідження набуває особливої наукової й методичної значущості.

Доцільність проведеного дослідження Чи Синьюй зумовлена також виявленими суперечностями, а саме: між визнаною значущістю художньо-аналітичних умінь для інтерпретації музичних творів у виконавській та педагогічній діяльності й відсутністю належного усвідомлення їхньої структури й науково обґрунтованого методичного забезпечення; між специфікою художнього розкриття образу твору, що передбачає активне застосування таких умінь, і браком теоретичної рефлексії цього процесу з урахуванням особливостей виконання на духових інструментах; між актуальністю цілеспрямованого формування художньо-аналітичних умінь у процесі навчання гри на духових інструментах і відсутністю чітко визначених критеріїв та показників їх сформованості. Зазначені суперечності окреслюють проблемне поле сучасної мистецької освіти, що й визначає актуальність, новизну та практичну значущість даного дослідження.

Дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та становить частину наукової теми «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (реєстраційний номер 0120U002017). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протоколом

від 31.10.2019 р. №3 та перезатверджено протоколом № 5 від 31.10.2024 р.).

Серед вагомих наукових результатів, отриманих у дисертаційному дослідженні, слід передусім відзначити глибоке теоретичне обґрунтування та практичне розв'язання проблеми формування художньо-аналітичних умінь у майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі гри на духових інструментах, а також розробку авторської моделі відповідної методики, яка вирізняється новизною принципів, а саме: цілеспрямоване застосування феномену музичного тексту, контексту та підтексту в процесі роботи над твором; акцент на смислових ресурсах музичних знаків; акцентуація на пошуку методичних засобів для художнього втілення музичних образів; розвиток методичного самозабезпечення через рефлексію власних виконавських і викладацьких можливостей; стимулювання міжвидових мистецьких асоціацій, а також розширення художнього кругозору на засадах жанрово-стильових поліхудожніх паралелей та полімодальних траєкторій сприйняття і уявлення. Наукову значущість підкреслює також обґрунтування трикомпонентної структури художньо-аналітичних умінь, яка охоплює: теоретико-семантичний компонент (аналіз семантичної структури музичного тексту, включно зі знаковою символікою); методико-рефлексійний компонент (здатність узагальнювати виконавські завдання відповідно до педагогічної мети, проєктувати індивідуальні критерії оцінювання виконавської діяльності); художньо-інтерпретаційний компонент (уміння осмислювати художню логіку образу, здійснювати обґрунтований інтерпретаційний вибір на основі жанрово-стильових знань). Заслуговує на увагу запропонований автором комплекс педагогічних умов, серед яких: активізація комплексу аналітичної діяльності в роботі над музичним твором; стимулювання методичної самостійності та художньо-аналітичної ефективності в процесі навчання творів для духових інструментів; акцентуація інтеграції інтелекту та емоцій у виконавській інтерпретації музичних творів для духових інструментів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше комплексно розкрито феномен художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва, уточнено їх функціональні характеристики в контексті сучасної музичної педагогіки. Обґрунтовано поняття «художньо-аналітичні уміння» як метаконструкт професійної підготовки, що поєднує всі види аналізу у мистецтвознавській та музично-педагогічній проєкціях, спрямованих на визначення художньо-образних властивостей та педагогічного потенціалу творів мистецтва, їх художньо-образного смислу та його розкриття в процесі виконавської або педагогічної інтерпретації. Розроблена поетапна методика формування цих умінь має високий науково-прикладний потенціал.

У процесі дослідження Чи Синьой вдалося уточнити низку важливих понять, зокрема: сутність аналітичних і художньо-аналітичних умінь; структуру виконавської підготовки в умовах реалізації компетентнісного підходу; види аналітичної діяльності у фаховій мистецькій освіті; педагогічну цінність репертуару для духових інструментів як засобу формування художньо-образного мислення. Окремо слід відзначити, що в дослідженні отримали подальший розвиток: теорія інтерпретації музичного твору; творчі

аспекти аналітичної діяльності здобувачів мистецької та музично-педагогічної освіти у світлі поєднання науки, освіти й мистецтва; проблематика інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах полікультурного освітнього простору.

На підставі аналізу тексту кваліфікаційної наукової праці можна стверджувати про обґрунтованість її наукових положень та висновків, які ґрунтуються на сукупності методологічних підходів (когнітивно-семантичного, інтенціонально-рефлексійного та інтеграційно-творчого) та узгодженій системі дослідницьких методів. До теоретичних методів віднесено феноменологічний, функціональний і кластерний аналіз, а також теоретичні узагальнення й умовиводи, що забезпечили розкриття сутності художньо-аналітичних умінь та визначення їхніх функцій і структурних компонентів у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва. Поняттєвий аналіз і теоретичне моделювання дали змогу уточнити зміст ключових термінів і побудову концепції художньо-аналітичних умінь у контексті виконавської та педагогічної діяльності. Емпіричні методи було класифіковано на діагностувальні та формувальні. До діагностувальних належать текстовий аналіз, анкетування, завдання на самооцінювання, створення критеріальних карт, що дало змогу визначити рівень сформованості художньо-аналітичних умінь у майбутніх учителів музичного мистецтва. Формувальні методи (аналіз, синтез, рефлексивні завдання, корекція помилок під час самостійної роботи) сприяли розвитку та вдосконаленню означених умінь. Для об'єктивної перевірки результатів дослідження використано математико-статистичні методи: шкалування, обчислення середніх значень, відсоткових співвідношень, критерій Фішера ϕ , що дозволило підтвердити ефективність розробленої методики. Обґрунтованість наукових висновків підтверджується широкою апробацією результатів дослідження: основні теоретичні положення й результати відображено у 7 публікаціях, з яких 3 - у фахових виданнях України (1 - у співавторстві), а 5 мають апробаційний характер, включно з однією публікацією у зарубіжному виданні.

Практична значущість дослідження полягає в розробці ефективних методів діагностики та формування художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва. Результати можуть бути використані для вдосконалення навчальних програм, методичних матеріалів та підвищення якості професійної підготовки студентів, зокрема у викладанні гри на духових інструментах.

Оцінюючи зміст і завершеність дисертаційного дослідження, слід зазначити, що його обсяг та структура повністю відповідають чинним вимогам, які висуваються до написання кваліфікаційних наукових праць на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Зміст роботи логічно підпорядкований визначеній меті - теоретичному обґрунтуванню, розробці та експериментальній перевірці методики формування художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі гри на духових інструментах. Усі поставлені завдання послідовно реалізуються в структурі дослідження. Зокрема, перший розділ присвячено вирішенню двох ключових завдань: розкриттю феномену художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва в інструментально-виконавському процесі у

світлі наукового дискурсу та уточненню їх сутності й структури. У другому розділі зосереджено увагу на розв'язанні третього завдання - обґрунтуванні методологічних підходів, педагогічних принципів дослідження та методів формування художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва. Третій розділ містить розв'язання четвертого та п'ятого завдань - розробку критеріїв і показників оцінювання рівня сформованості відповідних умінь, а також експериментальну перевірку ефективності авторської методики.

У дисертаційному дослідженні значну увагу приділено процедурі оцінювання рівнів сформованості художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі гри на духових інструментах. Оцінювання здійснювалася за низкою критеріїв, які відображають різні аспекти цих умінь. Для оцінювання теоретико-семантичного компоненту був обраний когнітивно-смысловий критерій, який включав такі показники, як ступінь розуміння семантичних одиниць музичного тексту та усвідомлення їх смислового контексту, а також ступінь оволодіння методом аналізу співвідношення знаків, символів і змісту музичної мови твору. Оцінка методико-рефлексійного компонента проводилася на основі мотиваційно-дидактичного критерію, зокрема через показники здатності до самооцінювання виконавської діяльності та вибору методів і критеріїв оцінювання. Для оцінювання художньо-інтерпретаційного компонента був використаний виконавсько-творчий критерій, який вимірював здатність здійснювати аналіз художньої траєкторії образу музичного твору та якість застосування жанрово-стильових уявлень у виконавській інтерпретації.

На основі результатів оцінювання сформованості художньо-аналітичних умінь логічно окреслюється ефективність запропонованої методики, яка відзначається високим рівнем наукової організації, послідовністю реалізації та практичною результативністю. Оригінальні методи, що входять до її структури, мають інноваційний характер і охоплюють ключові аспекти професійної підготовки. Зокрема, на семіотично-настановному етапі застосовувались методи абстрагування від цілісного аналізу твору, синтезування результатів різних видів аналізу твору, їх зіставлення, а також текстові завдання і використання алгоритмів та схем. Методично-пошуковий етап базувався на методах самооцінювання, методичної самореферентності, налаштування виконавського апарату, пошуку цікавих результатів художньо-аналітичної роботи та корекції помилок під час самостійної роботи. Художньо-ментальний етап передбачав використання методів створення виконавсько-інтерпретаційних мап, аналізу зв'язків між ставленням до твору та емоційним реагуванням на виконавську інтерпретацію, а також розробки художньо-стильових інваріантів інтерпретації образу.

Зміст дисертаційного дослідження детально та послідовно висвітлює основні положення, результати та висновки, підтверджуючи його наукову значущість і практичну цінність.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Чи Синьой, вважаємо доцільним висловити деякі побажання і рекомендації:

1. Автор детально висвітлює процеси формування художньо-аналітичних умінь, однак варто було б додати більше конкретики щодо того,

як ці уміння застосовуються в реальних умовах педагогічної практики здобувачів. Чи використовують студенти означені уміння під час роботи з учнями?

2. Враховуючи різні рівні підготовленості студентів, було б доцільно розглянути засоби адаптації запропонованих методик до їхніх індивідуальних особливостей. Чи є методи персоналізації навчання, що дозволяють врахувати різноманітність здібностей студентів?

Висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки рецензованої кваліфікаційної наукової праці.

Вважаємо, що представлена дисертаційна робота за актуальністю, науковою новизною і практичною цінністю, обґрунтованістю і достовірністю, отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях відповідає чинним вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог щодо оформлення дисертації» (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, зі змінами, Постановою КМ № 341 від 21.03.2022), а її автор, Чи Синьйой, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Рецензент —

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри
музично-інструментальної підготовки
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Ірина ЛЕВИЦЬКА

